

1. Wniosek w trybie art. 9 § 2 KPK

Stan faktyczny:

Adwokat Monika B., reprezentująca Wspólnotę Mieszkaniową „Faktory” w R., złożyła zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa fałszerstwa materialnego dokumentu przez Andrzeja W., który pozostawał w silnym konflikcie z członkami Zarządu ww. Wspólnoty. Prokuratura w R. wszczęła postępowanie przygotowawcze w tej sprawie, zgromadziła niezbędne dowody, a następnie ogłosiła Andrzejowi W. zarzut popełnienia przestępstwa z art. 270 § 1 KK. Po jakimś czasie Andrzej W. zorientował się, że członkowie Wspólnoty dysponują dokumentami ze sprawy prowadzonej przeciwko niemu. Zwrócił się w tej sprawie do swojego obrońcy, który w rozmowie z Prokuraturą potwierdził, że adw. Monika B. ma dostęp do akt sprawy.

Problemy:

1. *Czy w sprawach o przestępstwa formalne osoba zawiadamiająca ma status strony postępowania?*
2. *Czy strona można wnosić o podjęcie określonych czynności procesowych przez organ prowadzący postępowanie, które to czynności powinny zostać wykonane z urzędu?*

Wskazówki:

1. Czym są przestępstwa formalne/materialne i czy przestępstwo fałszerstwa materialnego jest przestępstwem formalnym czy materialnym?
2. Jaki jest status pokrzywdzonego w postępowaniu karnym?
3. W jaki sposób należy zareagować, jeśli oskarżyciel publiczny – błędnie uznając zawiadamiającego za pokrzywdzonego – udostępnia akta postępowania podmiotowi, który nie jest jego stroną?

Odpowiedź:

W postępowaniu karnym należy rozróżnić podmiot zawiadamiający o przestępstwie od pokrzywdzonego. Zawiadamiającym może być każdy, jednak nie każdy zawiadamiający będzie miał status pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym (np. Anna informująca o pobiciu jej partnera będzie miała status zawiadamiającej i będzie w sprawie przesłuchiwana na dalszym etapie w charakterze świadka, podczas gdy jej partner będzie pokrzywdzonym tym czynem). Z kolei definicja pokrzywdzonego w procesie karnym wskazana została w art. 49 § 1 KPK. Jednocześnie zaznaczyć trzeba, że przestępstwa dzielimy m.in. na formalne i materialne – osią tego podziału jest to, czy do znamion

przestępstwa zaliczany jest skutek, czy też nie. W przypadku przestępstw materialnych ich koniecznym elementem składowym jest zaistnienie określonego przez ustawodawcę skutku (np. przy czynie z art. 157 § 1 KK wymagane jest zaistnienie skutku w postaci uszkodzenia ciała powyżej 7 dni). Natomiast przy przestępstwach formalnych skutek ten nie jest zaliczany do znamion przestępstwa, do którego dochodzi w wyniku naruszenia określonych norm prawnokarnych, bez względu na ewentualne zmiany w rzeczywistości (np. nielegalne przekroczenie granicy, nielegalne posiadanie broni, fałszerstwo – skutki tych czynów będą ewentualnie kwalifikowane jako odrębne przestępstwa). Konsekwencją braku znaczenia skutku dla ustalenia, że doszło do dokonania przestępstwa formalnego, jest to, że *a priori* nie ma pokrzywdzonego tym przestępstwem, w rozumieniu art. 49 § 1 KPK. Przekładając powyższe na realia stanu faktycznego analizowanego kazusu, adw. Monice B., reprezentującej Wspólnotę „Faktory”, przysługiwał wyłącznie status pełnomocnika zawiadamiającego. Nie była ona w szczególności pełnomocnikiem pokrzywdzonego, a w konsekwencji – nie miała prawa zapoznawać się z aktami sprawy. Te bowiem, zgodnie z art. 156 KPK, udostępniane są stronom postępowania, którymi zgodnie z art. 299 § 1 KPK w postępowaniu przygotowawczym są wyłącznie pokrzywdzony i podejrzany. W konsekwencji akta postępowania przygotowawczego nie powinny zostać udostępnione adw. Monice B. Kwestię powyższą powinien kontrolować oskarżyciel publiczny z urzędu. Jeśli jednak tak się nie stało i oskarżyciel publiczny błędnie nie wykonuje z urzędu określonych czynności (w tym przypadku nie odmawia dostępu do sprawy ze względu na to, że wnosi o to osoba nieuprawniona), obrońca powinien złożyć wniosek w trybie art. 9 § 2 KPK o podjęcie na wniosek strony czynności, które powinny zostać podjęte z urzędu z argumentacją jak przedstawiona powyżej. Należy również pamiętać, że skorzystanie przez stronę z art. 9 § 2 KPK może być traktowane jako sygnał do podjęcia postępowania bądź czynności z urzędu, który może odnosić się do każdego etapu postępowania karnego.

Orzecznictwo:

Brak pokrzywdzonego czynem z art. 270 § 1 KPK

W sprawach z art. 270 § 1 KK wykluczone jest kierowanie subsydiarnych aktów oskarżenia, ponieważ uprawnionym do złożenia skargi jest wyłącznie pokrzywdzony. Przestępstwo to jest skierowane przeciwko wiarygodności dokumentów i nie sposób przyjąć, by samo z siebie naruszało dobro prawne jakiegokolwiek osoby.

Postanowienie SN z 26.1.2021 r., III KK 400/20

Wnioski w trybie art. 9 § 2 KPK a właściwa reakcja sądu

Strona może formułować wnioski na podstawie art. 9 § 2 KPK, które jednak nie są wiążące dla sądu i nie ma potrzeby odnoszenia się do nich w formie decyzji procesowej.

Wyrok SN z 5.6.2013 r., III KK 286/12

Wniosek o podjęcie czynności z urzędu a wszczęcie postępowania karnego

Samo wystąpienie strony lub innej zainteresowanej osoby z wnioskiem o podjęcie przez organ procesowy czynności z urzędu nie jest równoznaczne ze wszczęciem postępowania karnego, o którym można mówić dopiero wówczas, gdy taka inicjatywa zostanie przez organ uwzględniona i zapoczątkuje bieg postępowania karnego. W przeciwnym razie, jeżeli wniosek złożony w trybie art. 9 § 2 KPK nie wywoła żadnego skutku prawnego, brak jest podstaw, by traktować go jako choćby tylko pierwszą czynność procesową w ramach postępowania karnego.

Postanowienie SN z 12.3.2013 r., KSP 18/12

Wniosek o podjęcie czynności z urzędu a zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej

Ujemna przesłanka procesowa, jaką stanowi powaga rzeczy osądzonej (art. 17 § 1 pkt 7 KPK), należy do kręgu bezwzględnych przyczyn uchylenia wyroku (art. 439 § 1 pkt 8 KPK) i jako taka – w razie rzeczywistego wystąpienia – powoduje wznowienie postępowania wyłącznie z urzędu (art. 542 § 3 KPK). Do dyspozycji stron procesowych pozostają natomiast powody wznowienia postępowania wymienione w art. 540 i 540a KPK. Nie stoi to natomiast na przeszkodzie, aby strona przekonana o istnieniu uchybienia, należącego do kręgu okoliczności wymienionych w art. 439 § 1 KPK, wystąpiła z inicjatywą opartą o art. 9 § 2 KPK, wskazując na zaistnienie takiej sytuacji. Nie jest to jednak wówczas wniosek o wznowienie postępowania, lecz pismo sygnalizujące sądowi potrzebę rozważenia zasadności podjęcia działania z urzędu.

Postanowienie SN z 12.4.2011 r., II KZ 10/11

Wniosek o podjęcie czynności z urzędu a przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu

Inicjatywę przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu ma wyłącznie sąd właściwy do rozpoznania sprawy, zaś strony postępowania nie dysponują taką możliwością. Oczywiście każda ze stron postępowania może zasygnalizować sądowi taką potrzebę, w szczególności może złożyć w tym względzie stosowny wniosek na podstawie art. 9 § 2 KPK. Jednak złożenie takiego wniosku nie powoduje, że sąd właściwy do rozpoznania sprawy ma obowiązek zwrócenia się do sądu wyższego rzędu.

Postanowienie SN z 19.5.2010 r., SNO 24/10

2. Cofnięcie wniosku o ściganie – art. 12 § 3 KPK

Stan faktyczny:

Marzena S. w dniu 12.10.2020 r. dokonała zniszczenia mienia Tadeusza B. – w złości, kluczem porysowała mu samochód. Tadeusz B. dokonał na własny koszt naprawy samochodu u znajomego mechanika. Za usługę lakiernictwa zapłacił 12 000 zł. Następnie Tadeusz B. zawiadomił prokuraturę o przestępstwie z art. 288 § 1 KK popełnionym na jego szkodę przez Marzenę S. Do złożonego zawiadomienia załączył nagranie z kamery samochodowej dokumentujące całe zdarzenie oraz fakturę za naprawę samochodu wystawioną na kwotę 12 000 zł. Marzena S. została wezwana na dzień 12.11.2020 r., przy czym z wezwania wynika, że zostanie jej postawiony zarzut z art. 288 § 1 KK. Marzena S. jest Prezesem Zarządu Kwiatek sp. z o.o. i z tej przyczyny, aby móc pełnić dalej tę funkcję, nie może być osobą karaną.

Problem:

Jaki jest najkorzystniejszy sposób zakończenia postępowania karnego dla oskarżonego w przypadku przestępstw wnioskowych?

Wskazówki:

1. Czym są przestępstwa wnioskowe i jaki skutek ma cofnięcie wniosku o ściganie przez pokrzywdzonego?
2. Czym charakteryzuje się mediacja w postępowaniu karnym i w jaki sposób może pozytywnie wpłynąć na sytuację procesową oskarżonego?

Odpowiedź:

W odniesieniu do przestępstw tzw. „wnioskowych” (a zatem takich, co do których ustawodawca w części szczególnej Kodeksu karnego wprost wskazuje, że ich „*ściganie odbywa się na wniosek uprawnionego*”, np. art. 157 § 5, art. 209 § 2, art. 288 § 4 KK) w toku postępowania karnego musi zostać złożony stosowny wniosek o ściganie sprawy. Zgodnie z art. 12 § 1 KPK, w sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek, postępowanie z chwilą złożenia wniosku toczy się z urzędu. Organ ścigania poucza osobę uprawnioną do złożenia wniosku o przysługującym jej uprawnieniu. Wniosek nie wymaga jakiegś szczególnej formy, wystarczające jest stwierdzenie „domagam się/żądam/chcę ścigania... za przestępstwo...”. Należy jednocześnie pamiętać o treści art. 17 § 1 pkt 10 KPK, czyli negatywnej przesłance procesowej, zgodnie z którą – postępowania nie wszczyna się, a wszczęte umarza m.in. wobec braku wniosku o ściganie, pochodzącego od osoby uprawnionej. Wydanie zaś wyroku w sytuacji zaistnienia takiego braku skutkowałoby wystąpieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 9 KPK. Złożony wniosek o ściganie może być przez uprawnionego cofnięty, przy czym art. 12 § 3 KPK precyzuje, że w postępowaniu przygotowawczym może się to odbyć za zgodą prokuratora, a w postępowaniu sądowym za zgodą sądu – aż do zamknięcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. W sprawach, w których akt oskarżenia wniosł oskarżyciel publiczny, cofnięcie wniosku po rozpoczęciu przewodu sądowego jest skuteczne, jeżeli nie sprzeciwi się temu oskarżyciel publiczny obecny na rozprawie lub posiedzeniu. Ponowne złożenie wniosku jest niedopuszczalne, należy mieć jednocześnie na uwadze art. 18 § 2 KSH, zgodnie z którym nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem między innymi za przestępstwa określone w przepisach Rozdziałów XXXIII–XXXVII KK. W niniejszym stanie faktycznym uznanie Marzeny S. za winną popełnienia przestępstwa zniszczenia mienia z art. 288 § 1 KK (Rozdział XXXV KK) wiązałoby się ze skutkiem w postaci utraty przez nią uprawnienia do pełnienia dotychczasowej funkcji. Najkorzystniejszym zatem rozwiązaniem dla Marzeny S. byłaby próba znalezienia porozumienia z pokrzywdzonym, zmierzająca do skłonienia go do cofnięcia złożonego wniosku o ściganie. Wobec powszechnej anonimizacji akt (i odnotowywania danych pokrzywdzonych oraz świadków w załącznikach adresowych, niedostępnych dla stron postępowania) obrońca powinien albo złożyć do protokołu prośbę o kontakt ze strony pokrzywdzonego (z którego ten skorzysta, o ile taka będzie jego wola), albo złożyć wniosek o skierowanie stron do mediacji, która umożliwi stronom bezpośrednią rozmowę w warunkach znacznie bardziej komfortowych niż rozprawa sądowa. Zgodnie z art. 23a KPK na etapie postępowania przygotowawczego strony do mediacji kieruje prokurator. Pokrzywdzony musi oczywiście wyrazić chęć udziału w mediacji, albowiem jej podstawową zasadą jest dobrowolność. Obrońca powinien zatem pouczyć Marzenę S. o ewentualnych skutkach jej skazania z art. 18 § 2 KSH, a także o potencjalnych roszczeniach pokrzywdzonego, od spełnienia których może on uzależniać cofnięcie wniosku o ściganie w niniejszej sprawie, który za zgodą prokuratora skutkowałby umorzeniem postępowania

karnego wobec Marzeny S. Zaletą mediacji jest z jednej strony jej poufność, z drugiej – możliwość negocjowania z pokrzywdzonym warunków porozumienia, co odbywa się w warunkach znacznie bardziej komfortowych aniżeli na sali sądowej.

Orzecznictwo i doktryna:

Świecki D. (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany do art. 23a KPK, Lex/el 2020

Organem uprawnionym do skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego jest sąd oraz referendarz sądowy, a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator. Dodatkowo w toku dochodzenia, zgodnie z art. 23a § 1, również organy prowadzące dochodzenie mają legitymację do skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego. Możliwość taka jest zawsze limitowana stanowiskiem stron postępowania. Ustawodawca przewidział dwa odrębne sposoby uzyskania legitymacji przez organy procesowe.

Pierwszym sposobem jest inicjatywa uprawnionego (zarówno oskarżonego, jak i pokrzywdzonego). Wniosek może pochodzić zarówno od jednego, jak i obu podmiotów. Jednakże z uwagi na wykładnię literalną przepisu (użycie spójnika „i”), w sytuacji gdy wniosek pochodzi tylko od jednego z uprawnionych, drugi musi wyrazić na niego zgodę (por. *T. Grzegorzczak*, *Kodeks*, t. 1, 2014, s. 172). Należy przyjąć, że musi to być zgoda wyrażona wprost, a niewystarczające będzie zaniechanie ustosunkowania się do wniosku drugiej strony. Aby urealnić występowanie z inicjatywą przez strony postępowania, ustawodawca nałożył na organy procesowe obowiązek pouczenia o celach mediacji, jej poufnym charakterze, a w szczególności o bezwzględnym zakazie przesłuchiwania mediatora co do faktów, o których dowiedział się on od stron podczas mediacji (nowy art. 178a KK).

Drugą możliwością jest wystąpienie z inicjatywą przez organ procesowy. Wówczas musi on uzyskać zgodę obu uprawnionych podmiotów.

Nie budzi wątpliwości wykładnia językowa określeń „pokrzywdzony” i „oskarżony”. Takie uregulowanie wskazuje wprost, że w postępowaniu sądowym pokrzywdzony, który nie wcielił się w rolę strony, w dalszym ciągu jest legitymowany do wystąpienia z inicjatywą zarówno skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego, jak i wyrażenia zgody na taki zabieg.

Granice czasowe złożenia wniosku o ściganie

Wniosek o ściganie może być złożony na każdym etapie postępowania, w tym także w postępowaniu odwoławczym, a nawet po jego prawomocnym umorzeniu – o ile nie nastąpiło przedawnienie karalności przestępstwa ściganego na wniosek.

Wyrok SN z 26.3.2019 r., V KK 118/18 oraz postanowienie SN z 20.4.2016 r., III KK 452/15

Prawo do odmowy złożenia zeznań a cofnięcie wniosku o ściganie

Skorzystanie przez pokrzywdzoną z prawa do odmowy składania zeznań przeciwko jej oskarżonemu wnukowi i przebaczenie mu nie oznacza, że doszło do cofnięcia wniosku o ściganie przestępstw popełnionych na jej szkodę. Pokrzywdzona oświadczenie takie złożyła na rozprawie głównej, w obecności obrońcy (autora skargi), który żadnych wniosków nie zgłaszał, zapewne zdając sobie sprawę z tego, że na tym etapie postępowania cofnięcie wniosku o ściganie było już niedopuszczalne (*arg.* z art. 12 § 3 KPK).

Wyrok SA w Krakowie z 23.2.2019 r., II AKa 230/18

Forma wniosku o ściganie

Ustawa karnoprocesowa nie określa formy, w jakiej pokrzywdzony ma wyrazić wolę ścigania, to jest złożyć wniosek, o którym mowa w art. 12 § 1 KPK. Wola ta może być zatem wyrażona zarówno na piśmie, jak i w trakcie składania zeznań w charakterze świadka. Istotne jest, aby z takiego dokumentu procesowego w sposób wyraźny wynikało żądanie pokrzywdzonego ścigania sprawcy (...). Podkreślenia wymaga, że samo złożenie zawiadomienia o przestępstwie nie stanowi złożenia wniosku; wola ścigania musi bowiem zostać wyrażona wyraźnie. Osoba uprawniona powinna zostać pouczona (art. 16 § 1 KPK) o prawie złożenia wniosku, konsekwencjach jego złożenia określonych w art. 12 § 2 KPK oraz o możliwości cofnięcia wniosku lub braku możliwości jego cofnięcia (art. 12 § 3 KPK), tak by u podstaw złożenia wniosku o ściganie legła swobodnie podjęta decyzja (...). Jak każdy czyn przestępny, także przestępstwo wnioskowe może być ścigane do czasu przedawnienia jego karalności. Również w doktrynie przyjmuje się, że sam fakt, iż wniosek nie został złożony do rozpoczęcia przewodu sądowego, nie zwalnia sądu z obowiązku ustalenia woli pokrzywdzonego co do ścigania karnego. W art. 12 § 1 KPK nie zastrzeżono kompetencji wyłącznie dla oskarżyciela do możliwości uzyskania wniosku o ściganie od uprawnionej osoby. Jeżeli wniosek taki nie został złożony do rozpoczęcia przewodu sądowego lub okoliczności sprawy wskazujące na możliwość prowadzenia postępowania o przestępstwo „wnioskowe” ujawnione zostały w trakcie postępowania, sąd jest zobligowany ustalić w tym zakresie wolę uprawnionego. Jedynym więc czasowym ograniczeniem pozostaje wymóg złożenia wniosku o ściganie do czasu przedawnienia ścigania danego przestępstwa.

Wyrok SN z 24.1.2019 r., II KK 6/19

Możliwość skierowania stron do mediacji

Artykuł 23a KPK nie nakłada na sąd obowiązku przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, stwarza jedynie możliwość, poddając ocenie sądu celowość zastosowania tej instytucji.

Wyrok SA w Warszawie z 4.6.2014 r., II AKa 136/14

3. Ujemna przesłanka procesowa w postaci *res iudicata* – art. 17 § 1 pkt 7 KPK

Stan faktyczny:

Radosław B. został oskarżony o to, że 15.3.2017 r. w W., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził Pawła K. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem własnym w kwocie 180 000 zł w ten sposób, że działając w imieniu Kwiatek S.A. z siedzibą W., zakupił z odroczonym terminem płatności sprzęt budowlany, a po upływie wskazanego w umowie terminu nie dokonał zapłaty, prowadząc tym samym w błąd pokrzywdzonego co do zamiaru i możliwości wywiązania się z zawartej umowy, działając w ten sposób na szkodę pokrzywdzonego Pawła K., tj. o czyn z art. 286 § 1 KK. Sprawa była prowadzona przez Sąd Rejonowy w W. pod VII K 12/19. W aktach sprawy znajdował się prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w W. (II K 123/17), uznający Radosława B. za winnego czynu ciągłego, popełnionego w okresie od 25.11.2015 r. do 13.9.2017 r., kwalifikowanego z art. 286 § 1 oraz art. 286 § 1 i art. 270 § 1 KK, w zw. z art. 11

§ 2 KK w zw. z art. 12 KK. Jak wynika z adnotacji, poczynionych na ww. wyroku, orzeczenie to stało się prawomocne 21.9.2017 r. Wszystkie zdarzenia objęte czynem ciągłym – osądzonym w sprawie II K 123/17 – stanowiły tożsame zachowania, co zachowanie stanowiące przedmiot procesu w sprawie VII K 12/19. Obie sprawy dotyczyły zachowania wyczerpującego znamiona czynu z art. 286 § 1 KK, w których czynności wykonawcze polegały na dokonywaniu zakupów sprzętu budowlanego z tzw. odroczonym terminem zapłaty, przy istnieniu z góry przestępczego zamiaru braku uiszczenia ceny towaru.

Problem:

Czy prawomocne skazanie w warunkach czynu ciągłego za tożsame przestępstwo stoi na przeszkodzie osądzeniu nowo ujawnionego przestępstwa popełnionego w czasie objętym czynem ciągłym?

Wskazówki:

1. Czym charakteryzuje się czyn ciągły z art. 12 KK?
2. Co oznacza przesłanka *res iudicata* i jakie skutki procesowe związane są z jej wystąpieniem w sprawie karnej?

Odpowiedź:

W przedstawionym kazusie mamy do czynienia z negatywną, bezwzględną i ujemną przesłanką procesową w postaci *res iudicata*. Zaistnienie w procesie karnym przesłanki powagi rzeczy osądzonej uniemożliwia dalsze procedowanie w sprawie. Zgodnie z art. 17 § 1 pkt 7 KPK nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone. Jeśli natomiast sprawa była prowadzona i przekazana została przez oskarżyciela publicznego do sądu wraz z aktem oskarżenia, wówczas prezes sądu – gdy dostrzeże zaistnienie *res iudicata* – kieruje sprawę na posiedzenie w celu umorzenia z tej przyczyny postępowania karnego (art. 339 § 3 pkt 1 KPK). Gdyby zaś doszło do wydania wyroku pomimo zaistnienia przesłanki powagi rzeczy osądzonej, wówczas orzeczenie zachodzi bezwzględna przyczyna odwoławcza, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 8 KPK. Problem analizowany na kanwie stanu faktycznego kazusu sprowadza się zatem do tego, czy prawomocne skazanie w warunkach czynu ciągłego za tożsame przestępstwo stoi na przeszkodzie – ze względu na wystąpienie przeszkody *res iudicata* – osądzeniu nowo ujawnionego przestępstwa (będącego w istocie elementem tego czynu ciągłego). Sądy powszechne i Sąd Najwyższy od lat prezentują pogląd, że od strony normatywnej konstrukcja czynu ciągłego z art. 12 KK, choć składa się z wielu zachowań (elementów), to stanowi konstrukcję jednego czynu przestępczego, co z kolei ma ten skutek, iż prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) stoi na przeszkodzie, ze względu na treść art. 17 § 1 pkt 7 KPK, ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia, niezależnie od tego, jak ma się społeczna szkodliwość nowo ujawnionych fragmentów czynu ciągłego do społecznej szkodliwości zachowań uprzednio w ramach tego czynu osądzonych (tak m.in. uchw. SN z 21.11.2001 r., I KZP 29/01). W niniejszym stanie faktycznym czyn zarzucony Radosławowi B. w sprawie o VII K 12/19 popełniony miał zostać 15.3.2017 r. i był tożsamym zachowaniem, co zachowania stanowiące przedmiot prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie o II K 123/17, który to czyn został popełniony w warunkach czynu ciągłego od 25.11.2015 r. do 13.9.2017 r. Nie budzi zatem wątpliwości, że w takiej sytuacji nie ma możliwości prowadzenia innego postępowania co do zachowań popełnionych przez Radosława B. w okresie wyznaczonym przez początek pierwszego (tj. 25.11.2015 r.) i zakończenie ostatniego zachowania (tj. 13.9.2017 r.) składającego się na czyn ciągły. Byłoby to bowiem

postępowanie karne „co do tego samego czynu tej samej osoby”. Nie ma przy tym znaczenia, czy nowo ujawniony czyn (niebędący przedmiotem osądu w sprawie wcześniejszej) jest przestępstwem np. bardziej społecznie szkodliwym bądź rozleglejszym w skutkach niż osądzony czyn ciągły. Reasumując, postępowanie karne wobec Radosława B. powinno zostać umorzone w oparciu o art. 17 § 1 pkt 7 KPK.

Orzecznictwo:

Prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia

Od strony normatywnej konstrukcja czynu ciągłego z art. 12 KK, choć składa się z wielu zachowań (elementów), to stanowi konstrukcję jednego czynu przestępnego, co z kolei ma ten skutek, iż prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) stoi na przeszkodzie, ze względu na treść art. 17 § 1 pkt 7 KPK, ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia, niezależnie od tego, jak ma się społeczna szkodliwość nowo ujawnionych fragmentów czynu ciągłego do społecznej szkodliwości zachowań uprzednio w ramach tego czynu osądzonych.

Wyrok SN z 9.11.2017 r., V KK 327/17

Prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia

Prawomocne skazanie za czyn ciągły stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o później rozpoznane postępowanie, będące elementem tego czynu, które nie było przedmiotem wcześniejszego osądzenia, jak i wtedy, gdy objęte jednostkowym zamiarem zachowanie sprawcy stanowiło jeden czyn zabroniony w rozumieniu art. 12 KK.

Postanowienie SN z 24.10.2017 r., V KK 202/17

Wyłączenie możliwości ponownego sądzenia tej samej osoby za czyn prawomocnie osądzony w innym państwie UE

Warunkiem funkcjonowania zakazu *ne bis in idem* wynikającego z prawomocnego umorzenia postępowania przygotowawczego (art. 54 Konwencji Wykonawczej do Układu Schengen z 14.6.1985 r., Dz.Urz. UE z 2000 r. Nr 239, poz. 19) jest ustalenie, że decyzja ta według prawa tego kraju, który jako pierwszy podjął ściganie karne sprawcy, powoduje, że prawo oskarżyciela publicznego do oskarżania konkretnej osoby, przeciwko której prowadzono postępowanie przygotowawcze, definitywnie wygasa, a ponadto decyzja prokuratora umarzająca postępowanie przygotowawcze prowadzone przeciwko osobie musi zostać wydana w wyniku szczegółowo przeprowadzonego postępowania i w oparciu o jego ocenę co do istoty.

Wyrok SN z 19.7.2017 r., V KK 92/17

Brak naruszenia zasady *ne bis in idem* w sytuacji prawomocnych skazań dotyczących różnych czynów ciągłych

Jeżeli przedmiotem obu przestępstw objętych odrębnymi skazaniami było wprowadzenie uczestniczenia w obrocie środkami narkotycznymi, jednak chodziło o różne środki, różne czynności wykonawcze, różne miejsca popełnienia przestępstw, różne konfiguracje osobowe, przy czym tylko jeden czyn został popełniony w warunkach zorganizowa-

nej grupy przestępczej, to oba prawomocne skazania dotyczą różnych czynów ciągłych i nie mamy tutaj do czynienia z *idem*.

Postanowienie SN z 17.5.2017 r., IV KO 34/17

Zakończenie sprawy o wykroczenie jako niepowodujące powagi rzeczy osądzonej

Wcześniejsze zakończenie postępowania w sprawie o wykroczenie, choćby co do tego samego czynu tej samej osoby, nie powoduje powagi rzeczy osądzonej (art. 17 § 1 pkt 7 KPK).

Postanowienie SN z 20.12.2016 r., II KK 366/16

Prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) a przesłanka *res iudicata*; Postępowanie zmierzające do realizacji normy materialnej innej gałęzi prawa niż prawo karne nie może być uznane za „postępowanie karne” w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 KPK

Postępowanie zmierzające do realizacji normy materialnej innej gałęzi prawa niż prawo karne nie może być uznane za „postępowanie karne” w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 KPK, a więc takim postępowaniem nie jest też postępowanie w sprawach o wykroczenia. Wcześniejsze zakończenie postępowania innego niż postępowanie karne, choćby co do tego samego czynu tej samej osoby, nie powoduje powagi rzeczy osądzonej (art. 17 § 1 pkt 7 KPK).

Ze względu na treść art. 17 § 1 pkt 7 KPK, i – w konsekwencji – konieczność stosowania wyrażonej w nim zasady *ne bis in idem procedatur* prawomocne zakończenie postępowania karnego, którego przedmiotem był czyn ciągły, skutkuje procesową niemożliwością prowadzenia innego postępowania co do zachowań popełnionych przez sprawcę w okresie wyznaczonym przez początek pierwszego i zakończenie ostatniego zachowania składającego się na czyn ciągły, byłoby to bowiem postępowanie karne „co do tego samego czynu tej samej osoby”.

Wyrok SN z 2.2.2012 r., IV KK 392/11

Prawomocne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego wydane na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 KPK a stan rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 KPK

Prawomocne postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego wydane na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 KPK, w którym stwierdzono popełnienie przez oznaczoną osobę czynu o znamionach określonych w ustawie karnej, ale o znikomym stopniu społecznej szkodliwości, stwarza stan rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 KPK również wtedy, gdy przed wydaniem tego postanowienia osobie tej ani nie przedstawiono zarzutów, ani nie przesłuchano jej w charakterze podejrzanego, dopuszczając się obrazy art. 313 KPK.

Wyrok SN z 15.2.2012 r., II KK 201/11

Czyn ciągły a granice powagi rzeczy osądzonej

Prawomocne skazanie za czyn ciągły z art. 12 KK co do zasady stoi na przeszkodzie postępowaniu o później ujawnione zachowania będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia (art. 17 § 1 pkt 7 KPK). Powaga rzeczy osądzonej nie obejmuje zachowań wykraczających poza czas popełnienia czynu ciągłego ustalony w wyroku.

Wyrok SA w Krakowie z 14.12.2010 r., II AKa 191/10

Prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania będące elementami tego czynu

Prawomocne skazanie za czyn ciągły (art. 12 KK) stoi na przeszkodzie, ze względu na treść art. 17 § 1 pkt 7 KPK, ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania, będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia, niezależnie od tego, jak ma się społeczna szkodliwość nowo ujawnionych fragmentów czynu ciągłego do społecznej szkodliwości zachowań uprzednio w ramach tego czynu osądzonych.

Uchwała SN z 21.11.2001 r., I KZP 29/01

4. Mediacja – art. 23a KPK

Stan faktyczny:

Jan G. został oskarżony o uszkodzenie ciała Bartosza P. (art. 157 § 1 KK). Na skutek wspólnej inicjatywy pełnomocników stron i za ich zgodą sprawa skierowana została do postępowania mediacyjnego. W wyniku spotkań mediacyjnych stronom udało się wypracować porozumienie, zgodnie z którym: 1. Bartoszowi P. zwrócone miały być wszystkie udokumentowane przez niego koszty leczenia; 2. Jan G. miał dodatkowo zapłacić Bartoszowi P. 5000 zł za „szkody moralne”; 3. „Strony zgodnie ustaliły, że karą adekwatną do stopnia zawinienia będzie kara grzywny wynosząca 2000 zł”. Porozumienie tej treści podpisane zostało przez obu panów w obecności pełnomocnika i obrońcy, a następnie przesłane przez mediatora do sądu.

Problemy:

1. *Czy sąd związany jest zawartym przez strony porozumieniem mediacyjnym?*
2. *Czy możliwe jest przesłuchanie pełnomocnika/obrońcy, adwokata lub radcy prawnego, na okoliczności objęte rozmowami mediacyjnymi?*

Wskazówki:

1. Jakie elementy prawnokarne podlegają mediacji stron w postępowaniu karnym?
2. Czy wskazana w pkt 3 porozumienia kara grzywny określona została prawidłowo?
3. Zob. § 33 ZZZAiGZ.

Odpowiedź:

Mediacja jest jedną z alternatywnych metod rozwiązywania sporów wobec długotrwałych i często sformalizowanych procedur sądowych. Jej celem jest ułatwienie stronom dojścia do porozumienia na drodze negocjacji, przeprowadzanych pod kontrolą bezstronnego i profesjonalnego mediatora. Zgodnie z art. 23a KPK sąd, a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator, może skierować sprawę do postępowania mediacyjnego (art. 23a KPK). Skierowanie do mediacji odbywa się na skutek albo wniosku jednej ze stron (przy zgodzie drugiej, albowiem zasadą mediacji jest jej dobrowolność), albo z urzędu z inicjatywy organu prowadzącego postępowanie (oczywiście za obopólną zgodą stron). Przedmiotem mediacji w sprawach z oskarżenia pu-

blicznego nie może być kwestia wymiaru kary czy kwestia umorzenia postępowania, albowiem te zagadnienia należą do wyłącznych decyzji sądu. Strony oczywiście mogą wspólnie wnosić o orzeczenie wskazanego wymiaru kary czy umorzenia postępowania np. ze względu na brak społecznej szkodliwości czynu, jednak takie wnioski nie będą dla sądu formalnie wiążące. Będą miały natomiast wpływ na wymiar ostatecznie orzeczonej przez sąd kary, albowiem zgodnie z art. 53 § 3 KK sąd, wymierzając karę, bierze pod uwagę pozytywny wynik przeprowadzonej mediacji. Zgodnie także z utrwalonym poglądem judykatury pojednanie z pokrzywdzonym i naprawienie jego szkody jest jedną z najpoważniejszych okoliczności łagodzących odpowiedzialność karną sprawcy przestępstwa. Strony w mediacji mogą uzgodnić zatem satysfakcjonujący pokrzywdzonego sposób zadośćuczynienia jego krzywdzie lub naprawienia jego szkody w całości lub części, tak jak w pkt 1 i 2 porozumienia z kazusu. W praktyce nie zdarza się, aby sąd w tym zakresie i wbrew woli stron modyfikował kompensacyjne uzgodnienia mediacyjne w wydawanym orzeczeniu. Porozumienie mediacyjne w sprawie z oskarżenia publicznego jest zatem wyrazem deklaracji stron co do sposobu zakończenia sprawy, które to deklaracje brane są przez sąd pod uwagę przy rozważaniu skorzystania z instytucji: nadzwyczajnego złagodzenia kary, odstąpienia od jej wymierzenia, warunkowego umorzenia postępowania karnego, dobrowolnego poddania się karze czy orzeczenia kary z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Warto zaznaczyć, że w odniesieniu do spraw z oskarżenia prywatnego, stosownie do art. 492 § 1 KPK, w razie pojednania stron, także w wyniku mediacji, postępowanie umarza się. Co więcej, zgodnie z art. 493 KPK, w toku posiedzenia pojednawczego lub w wyniku mediacji dopuszczalne jest pojednanie się obejmujące również inne sprawy z oskarżenia prywatnego, toczące się pomiędzy tymi samymi stronami. W niniejszym zadaniu pkt 3 porozumienia byłby ww. wyrazem deklaracji stron, który zapewne byłby wzięty pod uwagę przez sąd przy ustaleniu wymiaru orzeczonej kary w wydanym wyroku. Jednocześnie kara grzywny, wskazana w pkt 3 porozumienia, określona została nieprawidłowo. Zgodnie z art. 33 § 1 KK grzywnę wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 540. Należy jednocześnie pamiętać, że zgodnie zaś z art. 33 § 1a KK, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, a przestępstwo jest zagrożone zarówno grzywną, jak i karą pozbawienia wolności, grzywnę wymierza się w wysokości nie niższej od: 1) 50 stawek – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku; 2) 100 stawek – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat; 3) 150 stawek – w przypadku czynu zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 2 lata. Zaakcentowania wymaga, że przebieg mediacji objęty jest poufnością, a uczestniczący w niej adwokat lub radca prawny (jako pełnomocnicy stron) nie mogą ujawniać informacji pozyskanych na drodze mediacji (zob. § 33 ZZZAiGZ). Ma to szczególne znaczenie gwarancyjne, w przypadku kiedy mediacja zakończy się niepowodzeniem i strony pozostaną w sporze sądowym.

Orzecznictwo:

Ujawnienie w apelacji przebiegu rozmów ugodowych § 33 ZZZAiGZ

(...) Sąd podzielił pogląd Rzecznika Dyscyplinarnego, iż obwiniona, wbrew zakazowi, ujawniła w apelacji pozaprocesowe pertraktacje stron, projekt ugody mediacyjnej oraz ich wynik. Niewykluczone, iż obwiniona mogłaby osiągnąć swój cel – zaprezentowanie reprezentowanej przez siebie strony w odpowiednim świetle, poprzez wniosek dowodowy z dowodów zgromadzonych w aktach sprawy rozwodowej, lecz to rozumowanie leży poza meritem postępowania dyscyplinarnego. Czyn obwinionej wypeł-

nił znamiona przewinienia dyscyplinarnego z art. 80 PrAdw w zw. z § 33 ZZEaIGZ (...).

Orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w Warszawie z 27.4.2015 r., SD 133/14

Najpoważniejsze okoliczności łagodzące odpowiedzialność karną oskarżonego

Sąd Apelacyjny ocenia przyznanie się sprawcy do popełnienia przestępstwa jako najpoważniejszą – po czynnym żalu i przebaczeniu ofiary – okoliczność łagodzącą wymiar kary. Przyznanie sprawia, że cele postępowania zostają osiągnięte jeszcze przed wydaniem wyroku, bo przyznając się, oskarżony sam siebie potępił i żałował swego czynu, co jest symptomem dążenia do poprawienia się, a to jest jeden z prewencyjnych celów postępowania.

Wyrok SA w Krakowie 24.6.2009 r., II AKa 116/09

Zakres mediacji

Artykuł 492 § 1 KPK nie ma zastosowania w sprawie o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego. Artykuł 492 § 1 KPK, jako znajdujący się w Rozdziale 52 KPK oraz powiązany z innymi przepisami tego rozdziału, może stanowić podstawę umorzenia postępowania tylko o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego. Natomiast występnek z art. 286 § 1 KK należy do przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego. Wobec tego pozytywne efekty mediacji przeprowadzonej między pokrzywdzonym a sprawcą przestępstwa publicznoskargowego mogą mieć jedynie wpływ na wymiar kary lub zastosowanie środków związanych z poddaniem sprawcy próbie, nie mogą jednak prowadzić do umorzenia postępowania o to przestępstwo.

Postanowienie SN z 4.11.2004 r., V KK 261/04

Wpływ przyznania się do winy na wymiar kary

Słuszne jest by łagodzić, nawet nadzwyczajnie, karę sprawcy, który przyznaje się do przestępstwa, żałuje popełnienia go, a zwłaszcza naprawia wyrządzoną krzywdę i szkodę majątkową, choćby nie zdołał uzyskać przebaczenia ofiary. Tak czyniąc, sprawca sam się potępia, a przez to zapowiada, że chce się poprawić, więc przejawia osiągnięcie co do niego jednego z celów postępowania, i to jeszcze przed wyrokiem. Taka postawa sprawcy ułatwia postępowanie, zmniejsza nakłady, jakie na proces ponosi społeczeństwo. Praktyka sądowa docenia takie zachowania i wydatnie łagodzi kary dla sprawców tak postępujących.

Wyrok SA w Krakowie z 2.12.2001 r., II AKa 292/01

5. Wyłączenie sędziego – art. 41 § 1 KPK

Stan faktyczny:

Sąd Okręgowy w K. skazał Marcina O. za przestępstwo z art. 280 § 1 KK w zw. z art. 294 § 1 KK na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Referentem w tej sprawie był SSO Gawel B. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Okręgowy wskazał, że „postawa Marcin O. była skrajnie oszukańcza, a sposób w jaki prowadził całą swoją działalność gospodarczą jest karygodny i przesądza o tym, że oskarżony chciał oszukać swoich

kontrahentów, w tym m.in. pokrzywdzonego”. Sąd Apelacyjny w P. zmienił ww. rozstrzygnięcie w zakresie kary, obniżając jej wymiar do roku pozbawienia wolności, podziеляjąc w tym zakresie stanowisko obrońcy Marcina O. w przedmiocie rażąco surowej kary, jaka została orzeczona w I instancji. Dwa miesiące po uprawomocnieniu się ww. wyroku do Sądu Okręgowego w K. wpłynęła apelacja Marcina O. od wyroku Sądu Rejonowego w K., w którym sąd ten uznał Marcina O. za winnego czynu z art. 286 § 1 KK na szkodę innego pokrzywdzonego, jednak w okresie tożsamym do ww. prawomocnego rozstrzygnięcia. W apelacji wniesiono o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie Marcina O. Referentem w postępowaniu odwoławczym wyznaczony został SSO Gawęł B.

Problem:

Czy w takim opisanym stanie faktycznym istnieją podstawy do wyłączenia sędziego w oparciu o art. 41 § 1 KPK?

Wskazówki:

1. Jak orzecznictwo interpretuje przesłankę „uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego w danej sprawie”?
2. Czy ma znaczenie to, w jaki sposób sąd ocenił postawę Marcina O. w uzasadnieniu wyroku w poprzedniej sprawie?
3. Czy ma znaczenie to, że Sąd Apelacyjny w P. uznał wymiar kary orzeczonej w I instancji kary za rażąco surowy?

Odpowiedź:

Sam fakt orzekania przez tego samego sędziego w innej sprawie tego samego oskarżonego nie stanowi podstawy do wyłączenia sędziego w oparciu o art. 41 § 1 KPK. Powyższego nie zmienia to, że obie sprawy prowadzone były w oparciu o taką samą kwalifikację prawną, skoro wobec odmiennej osoby pokrzywdzonego stanowiły dwa zupełnie niezależne czyny. Instytucja wyłączenia sędziego na wniosek odnosi się do tzw. *iudex suspectus*, tj. sędziego, co do którego zaistniała okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. W orzecznictwie przyjmuje się, że ów brak bezstronności rozpatrywany może być w dwóch płaszczyznach – tzw. stronniczości wewnętrznej (która odwołuje się do subiektywnego pocucia sędziego co do własnej bezstronności i opiera się na ocenie osobistego przekonania sędziego orzekającego w danej sprawie) i zewnętrznej (która jest oparta na zobiektywizowanych przesłankach, odwołujących się do oceny sytuacji dokonanej przez przeciętnego rozsądnie rozumującego obserwatora procesu). Kluczowa jest zatem ocena, czy okoliczności przedstawionego stanu faktycznego przemawiają za tym, że brak jest możliwości obiektywnego przekonania przeciętnie rozsądnej osoby, że owe zaistniałe okoliczności nie będą rzutowały na bezstronne osądzenie sprawy. W jednym z przytoczonych poniżej orzeczeń Sąd Najwyższy wprost wskazał, że „jeżeli sędzia zajął stanowisko w poprzednio rozpoznawanej innej sprawie, mającej ścisły i nierozzerwalny związek ze sprawą aktualnie rozpoznawaną, niezależnie od tego, czy nastąpiło to przy orzekaniu w instancji *a quo*, czy *ad quem*, uznać należy istnienie uzasadnionych wątpliwości, co do jego bezstronności, właśnie w aspekcie zewnętrznym, a to z kolei powinno skutkować podjęciem decyzji o jego wyłączeniu od rozpoznawania tej drugiej sprawy w oparciu o art. 41 § 1 KPK”. W niniejszym stanie faktycznym złożenie wniosku o wyłączenie sędziego w oparciu o art. 41 § 1 KPK powinno kwestionować bezstronność sę-

dziego w ujęciu zewnętrznym, a zatem wskazywać, że przeciętny obserwator miałby podstawy do uzasadnionych wątpliwości w tym zakresie. Co więcej fakt kategorycznych i jednoznacznie krytycznych wypowiedzi sądu co do całokształtu postawy w toku prowadzonej przez oskarżonego działalności gospodarczej, w połączeniu z rażąco surowym wymiarem kary orzeczonej wobec niego, uzasadniać mogłaby ów zewnętrznie oceniany brak bezstronności sędziego.

Orzecznictwo:

Wyłączenie sędziego na podstawie przesłanki *iudex suspectus*

Podstawą wyłączenia sędziego w trybie przewidzianym w art. 41 § 1 KPK jest zaistnienie okoliczności o takim charakterze, że mogłaby powstać uzasadniona wątpliwość co do jego bezstronności. Podstawy wyłączenia sędziego (*iudex suspectus*) w oparciu o ten przepis aktualizują się zatem wówczas, gdy brak jest możliwości obiektywnego przekonania przeciętnie rozsądnej osoby, że owe zaistniałe okoliczności nie będą rzutowały na bezstronne osądzenie sprawy.

Postanowienie SN z 22.10.2020 r., V KO 106/20

Wewnętrzna i zewnętrzna stronniczość sędziego

Stronniczość wewnętrzna odwołuje się do subiektywnego poczucia sędziego co do własnej bezstronności i opiera się na ocenie osobistego przekonania sędziego orzekającego w danej sprawie, przy czym osobista bezstronność członka składu orzekającego w danej sprawie jest dorozumiana i jej obalenie wymaga przeciwdowodu, który w sprawie niniejszej nie został przez zainteresowanego przedstawiony. Gdy chodzi natomiast o tzw. stronniczość zewnętrzną, to jest ona oparta na zobiektywizowanych przesłankach odwołujących się do oceny sytuacji dokonanej przez przeciętnego rozsądnego rozumującego obserwatora procesu, czyli uwzględnia aspekt związany z wyeliminowaniem sytuacji, która w społecznym odbiorze mogłaby wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego. (...) Jeżeli sędzia w swoim wewnętrznym przekonaniu jest obiektywny przy orzekaniu w konkretnej sprawie, to w ramach stronniczości zewnętrznej obserwator procesu, którym jest także strona postępowania, powinien zasygnalizować swoje wątpliwości w tym zakresie poprzez złożenie wniosku o wyłączenie sędziego orzekającego w I instancji w trybie przewidzianym przez ustawę procesową.

Postanowienie SN z 9.1.2019 r., IV KK 723/18

Brak obowiązku dowodzenia braku bezstronności sędziego przez stronę domagającą się jego wyłączenia

Konstrukcja normy gwarancyjnej zawartej w art. 41 § 1 KPK zwalnia stronę domagającą się wyłączenia sędziego lub podnoszącą zarzut obrazy tego przepisu w środku odwoławczym nie tylko od dowodzenia braku jego bezstronności, ale nawet od wykazywania realności wątpliwości do zachowania przez niego obiektywizmu. W obu przypadkach wystarczającym jest wskazanie istnienia wyłącznie tego rodzaju okoliczności, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności.

Wyrok SA w Katowicach z 16.6.2016 r., II AKa 195/16

Zajęcie stanowiska przez sędziego w poprzednio rozpoznawanej innej sprawie, mającej ścisły i nierozzerwalny związek ze sprawą aktualnie rozpoznawaną

Jeżeli sędzia zajął stanowisko w poprzednio rozpoznawanej innej sprawie, mającej ścisły i nierozzerwalny związek ze sprawą aktualnie rozpoznawaną, niezależnie od tego,

czy nastąpiło to przy orzekaniu w instancji *a quo*, czy *ad quem*, uznać należy istnienie uzasadnionych wątpliwości, co do jego bezstronności, właśnie w aspekcie zewnętrznym, a to z kolei powinno skutkować podjęciem decyzji o jego wyłączeniu od rozpoznawania tej drugiej sprawy w oparciu o art. 41 § 1 KPK.

Wyrok SN z 2.6.2011 r., III KK 328/10

6. Rozpoznawanie wniosku o wznowienie postępowania przez sędziego, który uprzednio rozpoznawał kasację skazanego, a przesłanka bezstronności w ujęciu zewnętrznym – art. 41 § 1 KPK

Stan faktyczny:

Adwokat Katarzyna C., jako obrońca skazanego Bartłomieja H., złożyła wniosek o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w W. Jako podstawę wznowienia postępowania wskazano nowe dowody, o których mowa w art. 540 § 1 pkt 2 KPK, które mają wskazywać na to, że Bartłomiej H. nie popełnił przypisanych mu czynów. Po wyznaczeniu terminu posiedzenia w celu rozpoznania wniosku o wznowienie obrońca ustaliła, że sędzią sprawozdawcą w sprawie złożonego wniosku wyznaczony został SSN Gaweł R. Po sprawdzeniu w aktach sprawy obrońca zorientowała się, że to ten sam sędzia, który był sprawozdawcą w sprawie rozpoznania trzech kasacji obrońców, w tym kasacji obrońcy Bartłomieja H. Kasacje te zostały oddalone jako oczywiście bezzasadne. Obrońca w tej sytuacji złożyła wniosek o wyłączenie sędziego, powołując się na wątpliwości co do bezstronności tego sędziego wynikające z faktu uprzedniego wypowiedzenia się co do materiału dowodowego w sprawie skazanego Bartłomieja H.

Problem:

Czy fakt oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej przez tego samego sędziego, który ma następnie rozpoznać wniosek o wznowienie postępowania, jest sam w sobie wystarczający do twierdzenia o braku bezstronności sędziego?

Wskazówka:

Przeanalizuj przesłanki kasacji i porównaj je z przesłankami wznowienia prawomocnie zakończonym postępowania karnego.

Odpowiedź:

W przytoczonym stanie faktycznym, będącym przedmiotem rozpoznania Sądu Najwyższego w sprawie o II KO 3/14, sąd ten porównał przesłanki kasacji oraz wznowienia postępowania karnego, nie podzielając poglądu jakoby sam fakt rozpoznawania kasacji przez tego samego sędziego, który następnie ma rozpoznać wniosek o wznowienie postępowania, czynił uprawnionym założenie, że sędzia ten rozpozna wniosek o wznowienie